

Posudek na diplomovou práci

Autorka: Bc. Eliška Svárovská

Název: Naučné stezky v CHKO Jizerské hory a interpretace prostředí, ve kterém se nachází

Studijní program Sociální a kulturní ekologie. Fakulta humanitních studií, Praha 2023, 192 s.

Předkládaná diplomová práce patří svým tématem přesně do oboru sociální a kulturní ekologie, v jehož rámci studentka graduuje. Tématem se staly naučné stezky v krajině Jizerských hor. Cíleně píše „krajíně“, protože právě naučné stezky tuto krajinu spoluvytvářejí, resp. posilují sociální a kulturní aspekt přírodního prostředí Jizerských hor, s nímž jsou tvorba krajiny, ochrana přírody a pobyt člověka zde nerozlučně spjaty. Úkol, který autorka řeší, resp. úhel pohledu, který zastává, stojí na dvou pilířích: prvním je ochrana přírody, druhým procesy učení. Pobytu člověka v přírodě tedy autorka rozumí jako aktivnímu zažívání prostoru, které se skrze proces učení propisuje do přístupu člověka ke krajině. Naučné stezky jsou jedním z nástrojů tohoto procesu. Vlastní práce Elišky Svárovské pak spočívá v empirickém výzkumu, v jehož rámci zkoumá nejen povahu stezek a jejich potenciálně evokační, výukovou a reflexivní složku, ale také se zaměřuje na postoje tvůrců a uživatelů stezek (turistů).

V teoretické části autorka seznamuje jednak s principy ochrany přírody. Systematiky se zaměřuje na definování různých typů ekosystémů a stupňů ochrany. Návazně na to se zaměřuje na Jizerské hory, které popisuje právě s ohledem na ekosystémy a typy/stupně ochrany. Je zajímavé, že v této části nezmiňuje sídelní vývoj oblasti, zejména i proto, že dynamický vývoj 19. a 20. století významně zasáhl i do podoby kulturní krajiny zde. Potud by mne zajímalo, jak autorka uvažuje o několika masivních zásazích člověka do prostoru Jizerských hor: (vysídlení německého obyvatelstva, rozvoj lyžování a kyselá deště).

Jak bylo výše uvedeno, druhým oborem, který představuje teoretickou základnu diplomové práce, je pedagogika. Autorka opět představuje různé teorie procesy učení. Klíčovým pojmem je pak interpretace jako klíčový moment procesu učení, kdy dochází k propojení jednotlivých složek. Další důležitý pojem ve vztahu k naučným stezkám vystupuje „místní dědictví“. Jedná se o pojem, který v řadě ohledů odkazuje ke kulturnímu dědictví, ale právě v oblasti ochrany přírody ho překračuje a vytváří synergie mezi přírodou a kulturou. Tento pojem je pak také používán v metodice evaluace naučných stezek, kterou autorka přejímá.

V metodologické části se autorka předkládá výzkumné otázky. Jejich formulování odkazují k pedagogice jako ideologické, resp. disciplinární vědě. Tedy Autorka se v podstatě ptá, jak naučné stezky v Jizerských horách splňují požadavky moderní pedagogiky na diseminaci a upevnování poznání, jak naplňují principy tvorby naučných stezek. Pro zodpovězení úkolu v podstatě používá smíšené metody. I proto si autorka klade převážně uzavřené otázky. V jiném ohledu je design výzkumu nápaditý. Kombinuje různé metody/techniky tvorby dat a sleduje více aktérů, tedy více perspektiv. Je namístě autorku pochválit, že shromáždila poměrně velký korpus dat. Dále je sympatické, že autorka se pohybovala na vybraných 15 naučných stezkách, sledovala turisty a navazovala kontakty. Stejně jako za ocenění stojí, že se na stezky vracela, pokud měla pocit, že data nezískala v dostatečném rozsahu. Tím vzniká otázka, proč se autorka cíleně nezaměřila na jednu

stezku. V rámci obhajoby bychom mohli diskutovat, jak by se změnila povaha studie, kdyby se takto výzkumný terén zúžil a jak by se proměnily nálezy, interpretace a závěry. Resp. bylo by přínosné diskutovat výhody a limity obou přístupů (realizovaného a navrženého).

Vlastní empirická část má více než 100 stran. Je členěna po jednotlivých sledovaných naučných stezkách. Každá stezka je definována turistickým značením povahou stezky, hodnocením informačních panelů, modelem učení, který nabízí, zásadami interpretace a subjektivním dojmem autorky (potud mohla autorka podpořit svůj přístup odkazem na autoetnografii). V první části se pak autorka věnuje QR kódům, což bych spíše zařadila nakonec a naopak do úvodu čtenáři zopakovala záměr výzkumu a připomněla výzkumné otázky.

Samotná analýza využívá popis a kvantifikující postupy, autorka klade důraz na systematiku na mnoha úrovních pozorované reality (informační tabule naučných stezek). V podstatě vytvořila metodiku tohoto hodnocení. Naopak interpretace dat z rozhovorů či analýza obsahu, ideového záměru naučných stezek chybí nebo je jen dovětkem v diskusi. Rozhovory byly spíše využívány jako „nástroj evaluace“ vlastního hodnocení autorky. Tento postup je vhodný do oblasti marketingu. Nicméně právě o tuto rovinu autorce v její diplomové práci asi šlo. Předkládaný text má povahu evaluace informačních panelů a tudíž může být dobrou zpětnou vazbou pro pracovníky ochrany přírody a turismu v Jizerských horách. Naopak pasáže o tematickém zasazení do prostředí by mohly sloužit pro informační leták či na webové stránky.

Po formální stránce je práce velice sympatická. Je dobře graficky členěná. Obrazový materiál vhodně doplňuje text.

Závěr: Práce se věnuje relevantnímu tématu. Je standardně členěna. Přehledně představuje teoretická východiska a metodologii. Gró práce tvoří popis 15 naučných stezek podle autorkou vytvořené metodiky. Důraz je kladen na metriku, naopak popis a interpretace postojů, idejí a hodnot zůstaly v pozadí. Práce je sympatická ambicí zpracovat velký korpus dat. Zároveň trpí jistou repetitivností, tedy tytéž informace se opakují, co se týká zejména shrnutí, diskuse a závěru. V budoucnu doporučuji napsat jeden závěr a systematicky odpovídat na výzkumné otázky.

Text splňuje požadavky kladené na diplomovou práci. Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jako lepší velmi dobrou.

V Praze 15.6. 2023

Dana Bittnerová

Jak stezky formují vztah návštěvníků ke krajině a přírodě. Tedy k